

Trainen met stroombanden. Welk doel heiligt het middel?

Tekst: Elian Hattinga van 't Sant

Deel 1. Aanleren.

Ze worden al jaren gebruikt bij de africhting van onder andere politiehonden en - vooral staande - jachthonden: halsbanden met een afstandbediening, waarmee een elektrische schok gegeven kan worden. Tot voor kort hielden de gebruikers ervan er maar liever publiekelijk hun mond over, want er bestond in Nederland behoorlijk veel weerstand tegen de 'teletac'.

Daar lijkt de laatste tijd een kentering in te zijn gekomen, mede doordat de banden technisch verbeterd zijn. *De Nederlandse Jager* wijdde in 2007 diverse artikelen aan de 'reuze-meevallende' American Way van trainen met stroombanden, Hondenmanieren plaatste in het kader van de 'discussie' een redelijk positief gestemd artikel over een stroombanden-workshop en Henny Schoor probeert in dit nummer van de *Koerier* uit te leggen dat het apparaat, dat in Nederland volgens haar regelmatig als een martelwerktuig wordt gebruikt, in handen van deskundige Amerikaanse trainers vrolijk kwispelende, uitstekend presterende honden oplevert. Want, zo stelt zij, de banden worden daar alleen gebruikt om honden wat aan te leren. Is de geest uit de fles? Wordt de stroomband populair? Ik kom in ieder geval steeds vaker flatcoats tegen die een stroom- of dummyband om hebben, ik hoor van flatcoat-eigenaren dat ze de band hebben gebruikt om ongewenst gedrag te stoppen en weet van diverse jachtrainers dat ze het middel op de flatcoats van hun cursisten loslaten. Tegelijkertijd denkt men er in Engeland over de stroombanden te verbieden in het kader van de 'cruelty against animals' wet, waarschuwen dierenartsen tegen het gebruik ervan, vertellen ook de voorstanders van bepaalde vormen van stroomband-gebruik, zoals Henny Schoor, misselijk makende verhalen over misbruik in de praktijk en verschijnen er wetenschappelijke artikelen met onderzoeken waaruit blijkt dat het gebruik van stroombanden het welzijn van honden ernstig kan aantasten en een groot risico op een getraumatiseerde hond met zich meebrengt.

Wirwar

Voor de gemiddelde, niet zo in gedrag en leerprincipes geschoolde flatcoat-eigenaar, die graag wil weten hoe het precies zit, is het best lastig zich een beeld te vormen. Wie moet je geloven? Waar ligt de grens? Zowel voor- als tegenstanders doen een beroep op het gezond verstand, de emoties en de dierenliefde van hun publiek. Voor- én tegenstanders zeggen daarbij zowel zinnige en genuanceerde, als volstrekt onzinnige en ongenuanceerde dingen. Voeg daarbij dat de stroomband op allerlei verschillende manieren gebruikt wordt – om ongewenst gedrag af te leren, gewenst gedrag aan te leren, om een hond te straffen of om zijn aandacht te trekken, met een 'kriebeltje' of met een flinke 'opdonder' – en de wirwar is compleet.

In deze en komende afleveringen wil ik degenen die het een aanlokkelijk idee vinden om hun hond met behulp van een stroomband van een ergerlijke gewoonte af te helpen of hem tot grootse jachtprestaties te brengen, wat meer gedragsmatige achtergrondkennis verschaffen en op de hoogte stellen van de risico's van het trainen met stroombanden. Ik hoop dat degenen die het allemaal toch (nog) niet zo zeker weten, daarmee hun mening beter kunnen vormen, zodat ze een weloverwogen en stellig antwoord kunnen geven als ze aangemoedigd worden om een stroomband te gebruiken. Daarbij zal ik in dit deel ingaan op de, door Henny Schoor genoemde, wijze van aanleren.

‘Positieve’ en ‘negatieve’ beloning.

Om de toepassing van stroombanden naar waarde te kunnen schatten, dient men vertrouwd te zijn met de leerprincipes van beloning en straf.

De meeste mensen die hun hond trainen, weten inmiddels wel dat hij iets sneller goed doet als hij daarvoor beloond wordt en maken gebruik van dit leerprincipe als ze de hond wat willen aanleren: ze belonen de hond met iets lekkers of iets fijns als hij iets goed (gewenst) doet. In de gedragsleer noemt men dit leerproces: operante conditionering door middel van positieve bekrachtiging.

Er bestaat echter nog een heel andere vorm van beloning, de negatieve beloning. Hierbij wordt de beloning, bestaande uit een aangenaam en opgelucht gevoel, gevormd door het wegnemen of doen ophouden van iets onaangenaams of pijnlijks. Als u een flinke kiespijn heeft en u gaat naar de tandarts, die de kies behandelt zodat hij geen pijn meer doet, dan is uw opluchting daarover -de beloning- zo groot dat dit u zal stimuleren om de volgende keer nog sneller naar de tandarts te gaan, ook al was de behandeling zelf niet pijnloos. Zelfs als u misschien bang bent voor de tandarts, zal u toch naar hem toegaan als u weet dat hij de pijn kan stoppen en als de pijn maar erg genoeg is. Van dit leerprincipe wordt gebruik gemaakt door de Amerikaanse trainers waar Henny Schoor op doelt, om ervoor te zorgen dat een hond *onder alle omstandigheden* de commando's van de voorjager opvolgt en dit zo snel mogelijk doet. Aangezien de hond vaak pas met 6 maanden voor het eerst aan de stroomband wordt gezet, beheerst hij al de basiscommando's zoals 'zit', 'hier', 'vast', 'vooruit' en 'apport'. Deze zijn hem met positieve beloning of dwang of een combinatie van de twee als pup al aangeleerd.

Men begint meestal met een oefening die de hond al goed kent, zoals 'hier'. De hond wordt daarbij vaak - voor maximale controle - aan een lange lijn of flexilijn gedaan. Zodra hij aan het uiteinde van de lijn is gekomen, wordt de knop die stroom toedient ingedrukt. Daarmee begint men met de laagste stand, de zogenaamde 'tintelstand', en voert deze op tot de hond erop reageert. Dat kan van alles zijn: piepen, kop schudden, proberen te vluchten, krabben, steun zoeken of rond gaan springen. Vervolgens geeft men het commando 'hier', meestal ondersteund door rukjes aan de lijn. De stroom, door Amerikaanse trainers eufemistisch 'stimulation' of 'stim' genoemd, blijft men intussen op hetzelfde niveau toedienen totdat de hond het commando opvolgt. Dan laat men de knop los en wordt de hond van de stroom verlost. Door dit op te bouwen en uit te bouwen naar andere commando's, leert de hond hierdoor vrij snel dat hij, wat hij ook doet, alleen van de stroom verlost kan worden als hij precies doet wat de voorjager zegt. De opluchting over het verdwijnen of - in een latere fase - uitblijven van de stroom als de hond het goed doet, is bovendien zo groot dat de hond zich daarna extra vrolijk en uitgelaten kan tonen, net zoals wij ook euforisch en vrolijk fluitend van de tandarts kunnen thuiskomen.

De resultaten zijn vaak zo snel en spectaculair, dat men nogal snel geneigd is over het gegeven heen te stappen dat een hond, zonder dat hij iets verkeerd heeft gedaan aan iets uitermate onprettigs of zelfs pijnlijks, stroom, wordt blootgesteld. Bovendien stellen trainers steeds nadrukkelijk dat de hond slechts aan zeer lage frequenties wordt blootgesteld, een 'kieteltje' of een 'trillinkje'. De eigenaren van de hond mogen vervolgens zelf proefondervindelijk voelen dat de stroompjes niet pijnlijk zijn, hooguit onaangenaam. Hierdoor denkt men al gauw dat het allemaal wel meevalt.

Addertjes onder het gras

Er zitten echter nogal wat addertjes onder het gras. Door de voorjager een keertje het effect van de stroom te laten voelen, denkt deze echter al gauw dat de hond net zoiets voelt als

hijzelf. Hoe een bepaalde hoeveelheid stroom precies ervaren wordt door de hond, is echter moeilijk na te gaan, ook omdat dit per keer afhankelijk is van bijvoorbeeld de huidweerstand en de luchtvochtigheid. Bovendien verschilt de gevoeligheid van hond tot hond. De hond kan dus, lichamenlijk en emotioneel, iets heel anders ervaren dan de voorjager.

Omdat het stroomniveau voorzichtig wordt opgevoerd totdat de hond er duidelijk op reageert, denkt men bovendien dat de hond, net als de mens, slechts een gering ongemak ervaart. Trainers zeggen dit ook uitdrukkelijk: als de hond reageert, spartelt of even een gil geeft, heeft hij geen pijn, maar is hij slechts geschrokken of vindt hij het vervelend. Alleen als hij onafgebroken gilt of jankt, heeft hij pijn. Dan pas heeft men het stroomniveau te hoog opgevoerd.

Honden reageren echter heel anders dan mensen op pijn. Voor mensen heeft het voordelen om duidelijk en snel te laten merken dat ze pijn hebben, omdat ze dan (doorgaans) aandacht en hulp krijgen. Wanneer dieren echter hun pijn laten blijken door te jammeren of te gillen, lopen ze een groot risico om door een roofdier aangevallen te worden. Hierdoor onderdrukken dieren vaak zo lang mogelijk uitingen van pijn, totdat ze het niet meer kunnen houden. Dat betekent dus niet dat ze tot die tijd geen pijn hebben. De uitleg van de trainers dat de hond geen pijn heeft zolang hij maar niet voortdurend of regelmatig jankt, is dus niet per definitie juist. Het is eerder waarschijnlijk dat tegen de tijd dat de hond reageert op het stroomniveau, hij al behoorlijk wat te verduren heeft.

Dit laatste moet ook wel, wil de methode het gewenste succes hebben. Zelfs als het niet pijnlijk voor de hond zou zijn, moet de stroom toch echt als behoorlijk akelig ervaren worden, wil het ophouden van de stroom een beloning zijn. Bepaalde dingen kunnen immers zo akelig zijn dat je er helemaal gek van wordt, zonder dat het pijn doet. Denkt u zich maar eens in hoe het zou zijn als u gedwongen werd om een ruw wollen kriebeltrui om uw blote vel aan te trekken terwijl u een gevoelige huid heeft. Het is dan een enorme opluchting als de trui weer uitgetrokken wordt. Hersenonderzoek heeft echter aangetoond dat dieren die een stroomstoot(je) krijgen toegediend, altijd pijn ervaren. En angst!

Door het ervaren van fysieke *pijn* als kritische grens te stellen, gaat men namelijk volledig voorbij aan psychisch lijden, zoals het ervaren van angst. Diverse wetenschappelijke studies tonen aan dat het ervaren van angst vergelijkbaar is met het ervaren van pijn. Recente metingen van het gehalte van het stresshormoon cortisol bij honden die blootgesteld werden aan stroomband-schokken, laten zien dat dit tot onaanvaardbare hoogte oploopt als de hond geen verband met een bepaalde handeling kan leggen. Het eerst willekeurig blootstellen aan stroom zoals gebeurt bij het leren onvoorwaardelijk gehoorzamen, én het zich er niet aan kunnen onttrekken, veroorzaakt dus angst- soms hevige angst - bij de honden. De honden weten aanvankelijk immers absoluut niet wat hen overkomt – dit in tegenstelling tot de mensen die bij het testen van de stroomband zich mentaal kunnen wapenen, wetend dat het om stroom gaat en dat het niet gevaarlijk is. Maar stelt u zich eens voor dat u nietsvermoedend over straat loopt en u voelt ineens zomaar in uw nek keer op keer een steek of zelfs scherpe pijn. Dat is eng. Dat de honden angstig zijn blijkt overigens uit getuigenissen van eigenaren en is ook goed te zien op foto's en video's: ze hebben meestal de oren extreem laag en de staart tussen de poten wanneer ze aan de stroom worden blootgesteld.

Aangeleerde hulpeloosheid

Door de stress en ellende die de hond ervaart, wordt bovendien zijn vermogen tot leren, in de zin van nieuwe kennis verwerven en kunnen inspelen op de situatie, ernstig onderdrukt. Wat de hond voornamelijk leert is dat hij volledig overgeleverd is aan zijn voorjager en zelf geen invloed kan uitoefenen op zijn situatie. Alleen door volledig te focussen op de voorjager en diens commando's, kan hij van de stroom verlost worden. Er wordt hem echter tegelijkertijd

op deze manier afgeleerd om zelf enig initiatief te vertonen. Dat is natuurlijk bijzonder handig als men iets van de hond verlangt dat volkomen haaks staat op zijn natuurlijk gedrag, een ‘kunstje’ of misschien beter gezegd een ‘kunst’ zoals 300 of 500 meter als een blind paard in een rechte lijn vooruitlopen, wat in Amerika gebruikelijk is. Maar voor een hond die ‘jachtverstand’ moet ontwikkelen, zijn neus moet gebruiken en zelfstandig problemen moet kunnen oplossen, creëert men echter eerder een probleem: aangeleerde hulpeloosheid.

De term is afkomstig van Seligman, die in de jaren zeventig bijzonder nare proeven met honden deed. Honden die blootgesteld werden aan elektrische schokken die ze nergens mee in verband konden brengen en waaraan ze zich niet konden onttrekken, verloren alle initiatief en bleven volledig apathisch, ook als ze in een latere fase wel in de gelegenheid werden gesteld om de schokken te ontlopen. Verder ontwikkelden deze honden verschijnselen die op een ernstige depressie leken. De Amerikaanse honden vertonen echter helemaal geen apathie, maar rennen zich een rotje. Dus rara, hoe kan dat?

Anders dan bij Seligmans proeven, leren de honden de stroomstoten wel ergens mee in verband brengen: de voorjager. Het goed en razend snel opvolgen van diens commando's levert een tweevoudige beloning op. Een daarvan – de negatieve beloning - is, zoals hierboven al verteld is, het wegvallen van de stroom als de hond de commando's goed en snel opvolgt, waardoor hij weer opgelucht adem kan halen en de ‘tandarts’ in toenemende mate gaat waarderen. De voorwaarde is dan wel dat de hond goed begrijpt wat de voorjager wil, want als dit niet het geval is, raakt de hond volledig verknipt en getraumatiseerd.

De andere – de positieve beloning – bestaat vaak uit het mogen apporteren. Voordat de honden aan de stroomband worden gezet, wordt hun jachtpassie namelijk zoveel mogelijk gestimuleerd, vooral met behulp van levende, fladderende duiven, kwartels en eenden. Alleen met honden die werkelijk passie hebben of ontwikkelen wordt door professionals doorgetraind. Hierdoor is het vastpakken van wild de ultieme positieve beloning. Als de hond dus doet wat de voorjager zegt, krijgt hij ook de grootst mogelijke beloning, met als gevolg dat hij op den duur weer blij en opgewonden kwispelend gaat werken.

Vergis u echter niet: als de hond daardoor overmoedig wordt en weer (teveel) eigen initiatief gaat tonen, krijgt hij gelijk weer te maken met de stroomband, die dan gebruikt wordt om het gedrag van de hond weer in te dammen. Het gaat dan echter niet meer om aanleren, maar om corrigeren.

Deel 2. Afleren en corrigeren.

Er worden nogal wat tegenstrijdige eisen gesteld aan een flatcoat waarmee men jaagt of jachtraining op hoog niveau doet. Het ene moment moet de hond volkomen zelfstandig, al revierend (zigzaggend), met zijn neus het geschoten wild opsporen, het andere moment moet hij zijn neus op slot doen en als een soort robot in een rechte lijn in de richting lopen die zijn voorjager aangeeft. De ene keer moet hij het spoor van een (weliswaar gewond) dier volgen, de andere keer mag hij het spoor van een (weliswaar gezond) dier absoluut niet volgen. Hij moet volhardend zijn, maar toch van het ene moment op het andere kunnen ophouden met waarmee hij bezig is. Hij moet veel jachtpassie hebben, maar mag er even vaak geen gebruik van maken. Hij moet als het ware een aan-uit-knopje hebben. Wil een combinatie succesvol zijn, dan veronderstelt dat niet alleen een perfecte balans in de eigenschappen van de hond, maar ook een perfecte manier van voorjagen met een grote kennis van de wind, het terrein en het gedrag van de hond. Iets wat slechts een klein deel van de honden én van de voorjagers gegeven is. Er is dus altijd een grote kans dat er iets fout gaat in de communicatie tussen hond en voorjager.

‘Bam’

Een van de moeilijkheden waarvoor de voorjager zich gesteld ziet, is dat de hond vaak op flinke afstand van hem vandaan werkt. Hierdoor kan hij niet gelijk ingrijpen als de hond iets doet wat niet de bedoeling is, zoals commando's negeren of (gezond) wild achterna jagen. Omdat voor een hond met jachtpassie het zelfstandig jagen enorm zelfbelonend is, neemt dit gedrag vaak heel snel toe als de voorjager daar niet iets zwaarwegends tegenover kan stellen dat het tij kan keren, zoals een fantastische beloning of een zware correctie.

Voor de voorjager die ooit machteloos tandenknarsend heeft toegezien hoe zijn hond volkomen zijn eigen gang ging, zal de stroomband met zijn afstandsbediening een werkelijkheid geworden droom lijken. Je kunt de hond immers op het moment dat hij de fout in gaat, op afstand corrigeren. Geen getoeter op de fluit meer of woedend gebrul of afgekloven vingernagels. Gewoon op het knopje drukken, en ‘bam’, de hond staat stil, je hebt weer vat op hem en hij laat het verder wel uit zijn hoofd om je te negeren. Wat is er mooier en simpeler dan dat?

Nou, voor de voorjager misschien niets, maar voor de hond ligt dat wat anders. Er komt namelijk heel wat meer bij kijken dan alleen op een knopje drukken, wil men niet dat de hond in een angstig, zielig hoopje ellende verandert, die als een schicht naast de voorjager loopt, voortdurend gestrest is en aldoor bang is om een poot verkeerd te zetten. Het is voor het welzijn van de hond namelijk van immens belang, dat hij heel precies weet waarvoor hij ‘gecorrigeerd’ wordt. Alleen als hij verband kan leggen tussen een bepaalde actie en de stroomstoot en - nog veel belangrijker - vervolgens door die bepaalde actie achterwege te laten ervoor kan zorgen dat hij geen stroomstoot krijgt, blijft de stress en angst binnen de perken.

Hoe belangrijk het voor een hond is om het al dan niet krijgen van de stroomstoot te controleren, toont een recent onderzoek aan bij een groep laboratorium-beagles. De onderzoekers, Schalke c.s., wilden weten wat het effect is van verschillende vormen van corrigerende training met een stroomband, zoals die in de praktijk veelal wordt toegepast. De beagles werden eerst gedurende 5 dagen gestimuleerd - door ze op te jatten - om fel achter een konijnendummy aan te jagen en deze te ‘vangen’. Ook werd een groepje in aparte sessies het commando ‘hier’ aangeleerd. Om de honden het jagen vervolgens af te leren, werden de beagles gedurende een aantal dagen getraind met een stroomband. Hierbij verdeelden de onderzoekers de honden in drie groepen. De honden uit groep 1 kregen een stroomstoot op het moment dat ze de konijnendummy vastpakten. Groep 2, die het ‘hier’ commando had geleerd, kreeg een stroomstoot als de honden tijdens het najagen van de dummy het commando ‘hier’ negeerden en groep 3 kreeg op een willekeurig moment ‘zomaar’ tijdens de achtervolging een stroomstoot toegediend. De stroomstoten waren voor alle dieren hetzelfde, de maximale stand, en werden beperkt tot één per dag. Men hield op met de stroomband-sessies als de hond gedurende drie dagen geen interesse in de dummy meer toonde of – in groep 2 - het commando hier gehoorzaamde. In de weken voor, na en tijdens het onderzoek werd het gehalte van het stresshormoon cortisol bij de honden gemeten. Wat bleek toen de honden vier weken na de stroomband-sessies weer in de konijnen-dummy-ruimte werden gebracht? Bij de honden van groep 1 nam het relatieve cortisol-gehalte slechts met 22-31% toe, hetgeen wijst op relatief weinig stress. Bij groep 2 en 3 liep de stress echter tot - voor dierenwelzijn - onaanvaardbare hoogte op: groep 2 zag een toename van 160% en groep 3 van maar liefst 327%.

Afleren

Dat de honden van groep 1 niet zo heel erg gestrest raakten, komt volgens de onderzoekers doordat deze honden al snel precies konden voorspellen wanneer ze een stroomstoot zouden krijgen, namelijk op het moment dat zij de dummy pakten. Door de dummy niet te pakken, konden ze voorkomen dat ze een stroomstoot kregen. Ze konden de situatie dus beheersen. Daardoor voelden de honden zich relatief veilig, net zoals wij ons veilig voelen in een kamer met een brandende kachel, omdat we weten dat we ons niet kunnen branden zolang we maar van de kachel afblijven.

Wie een passievolle hond dus effectief wil afleren om achter wild aan jagen, zal – wil hij zijn hond zo min mogelijk psychische schade berokkenen – moeten wachten met op het knopje drukken totdat de hond zijn kaken rondom het prooidier sluit. En *als* hij dan op het knopje drukt, moet hij er ook toe bereid zijn om ervoor te zorgen dat de rook bij wijze van spreken uit de hond zijn oren komt. Wanneer de jachtpassie van een waarlijk gepassioneerde jachthond namelijk is opgewekt door bijvoorbeeld een haas die een paar meter voor de neus van de hond op de lopers gaat, dan richten alle lichaamsfuncties zich volledig op het vangen van die haas. De hond staat stijf van de adrenaline. Hierdoor komen andere prikkels waarop de hond normaal wel reageert, zoals geluiden, stemmen, bewegingen en zelfs pijn, niet goed door. Door het rennen wordt namelijk ook endorfine vrijgemaakt, die de hond ongevoeliger maakt voor pijn. Hij is als het ware ‘high’, in een roes. Hij hoort niets, ziet niets, voelt niets, behalve die ene haas. Wil men tot hem doordringen, dan moet men hem een onevenredig hoge en pijnlijke stroomstoot toedienen, die ver uitgaat boven de normale pijndrempel van de hond. Immers een voetballer die op punt van scoren staat, laat zich ook niet weerhouden door een pijnlijke blaas op zijn voet. Verder moet men er wel rekening mee houden dat de hond daarna niet meer erg gemakkelijk te bewegen zal zijn om aangeschoten wild wél te achtervolgen en te apporteren. Anders dan bij het *aanleren* met de stroomband, waar- zoals vorige keer is uiteengezet – het apporteren een beloning is die niet wordt geassocieerd met stroom, schakelt de hond bij deze wijze van trainen het vastpakken van het wild gelijk aan het krijgen van een stroomstoot. Hierdoor ontwikkelt hij een aversie en zelfs angst voor het vastpakken van wild. Je kunt je dus afvragen of het ‘wondermiddel’ om zelfstandig jagen af te leren dan het trainingsdoel niet ver voorbij schiet. Een andere bijkomende moeilijkheid is dat flatcoats maar zelden een gezond dier inhalen en werkelijk vangen. De kans is dus ook niet zo groot dat je in de vrije natuur op deze wijze het jagen achter gezond wild kunt afleren.

Correctie.

In trainingen is het dan ook meer gebruikelijk dat men de stroomband breed inzet: als correctie voor het niet correct of snel genoeg opvolgen van een commando. De hond reageert niet op de stopfluit? Bam. De hond wijkt af van de rechte lijn? Bam. De hond steekt nog even snel zijn neus in een holletje nadat hij hier is gefloten? Bam.

Omdat de hond stopt – als hij niet in paniek naar Timboektoe vertrekt - en vaak ook nog vragend naar de voorjager kijkt, krijgt deze al snel het gevoel dat de hond ook precies begrijpt waarvoor hij gecorrigeerd is: het niet opvolgen van een opdracht of commando. Dit is echter een onjuiste gedachte. Onderzoek heeft uitgewezen dat een hond de correctie vooral in verband brengt met hetgeen hij op dat moment aan het doen is of registreert. Hij legt dus, mits er niet meer dan één seconde tussen zit, een verband tussen de stopfluit en de stroomstoot, maar hij legt geen verband met niet gaan zitten. Of hij legt verband tussen het zijn neus in een holletje stoppen en de stroom, maar niet tussen het negeren van het hier-commando en de correctie. Zit er meer tijd tussen of valt er geen duidelijk verband te leggen, dan légt de hond ook geen enkel duidelijk verband: hij liep te lopen en ineens krijgt hij een stroomstoot.

Waarvoor? Geen idee. De hond stopt dan ook niet omdat hij begrijpt dat hij iets fout doet, maar alleen omdat dat de natuurlijke reactie is bij iets wat onverwacht is, zeker als het pijn doet. Het vragend kijken is niets anders dan steun zoeken.

Wat het voor een hond zo stressvol maakt om op deze wijze met een stroomband ‘getraind’ te worden, is de volstrekte onvoorspelbaarheid van wanneer de stroomstoot gaat komen. De hond weet dat er een stroomstoot kan komen – hij heeft de band om – maar hij weet niet wanneer en vaak ook niet waarom. Hierdoor is hij tijdens de training voortdurend bang en gestrest. Voor deze honden is de training even beangstigend en onveilig geworden als het voor ons zou zijn, wanneer we ons in een kamer zouden bevinden waar er allemaal brandende stukken hout uit de kachel willekeurig rondvliegen.

Hoe groot de impact van de stroomband is, toont ook onderzoek van Schilder en Van der Borg bij politiehonden: de stroombandhonden waren veel banger en veel meer gestrest dan honden die zonder stroomband maar met hardhandige fysieke correcties werden getraind. Ze liepen voortdurend in een lage houding met een lage staart en toonden allemaal stress signalen. Geen wonder als ook bij deze honden het cortisol-gehalte misschien wel met 327% was toegenomen. Jachthonden die regelmatig tijdens de training met de stroomband worden gecorrigeerd, vertonen hetzelfde beeld: ze lopen er gedrukt en zonder blijde kwispel bij.

Verder bleek uit dit onderzoek dat de honden de ellende van de stroomband niet alleen in verband brachten met de training, maar ook met hun handler: ook buiten de training, bij een wandeling aan de lijn door het park toonden de honden zich even angstig in nabijheid van hun handler. Daarmee vervalt dus nog een ander pro-stroomband argument, namelijk dat de hond niet weet van wie de correctie afkomstig is en die alleen in verband brengt met het ‘vergrijp’.

Pavlov-conditionering

Omdat veel trainers en voorjagers hebben geleerd dat er niet veel tijd mag zitten tussen vergrijp en correctie - omdat de hond het anders niet begrijpt - en dus vaak snel op het knopje drukken als een hond een commando negeert, heeft deze manier van trainen ook de vervelende bijkomstigheid dat de honden bepaalde commando's, zoals het hier-commando of de zitfluit, in verband brengen met de stroomstoot. Door het effect van Pavlov-conditionering voelt de hond fysiek - iedere keer dat het commando wordt gegeven of de fluit wordt gebruikt - pijn en angst, ook als er geen stroomstoot gegeven wordt. Immers in Pavlovs proeven riep het laten klinken van een bel - die eerder met een bak voer was geassocieerd - dezelfde fysiologische reactie op - kwijlen – als de bak met voer zelf. Ditzelfde geldt overigens voor het waarschuwingssignaal dat men bij sommige banden voorafgaand aan de stroomstoot kan geven en waarmee men op den duur de stroomstoot kan vervangen. Wie gelooft dat hij daarmee zijn hond ellende bespaart vergist zich: de hond ervaart het waarschuwingssignaal gewoon als stroomstoot.

Sommige trainers, zich hiervan bewust, kiezen er daarom voor om niet zomaar een stroomstoot te geven als de hond de fout ingaat, maar om deze te verbinden met een apart commando dat aangeeft dat de hond iets verkeerd doet, zoals bijvoorbeeld “leave it” of “laat dat” of “nee”. Dit is natuurlijk veel duidelijker en geeft ook minder stress dan ‘zomaar’ het knopje indrukken als de hond een poot verkeerd zet. In ieder geval wordt hiermee vermeden dat de hond een pijnlijke associatie vormt met een commando dat hij normaal gesproken juist moet opvolgen.

Toch neemt het cortisol-gehalte bij deze manier van trainen nog steeds met een onaanvaardbare hoge 160% toe. Reden is opnieuw de onvoorspelbaarheid en onbeheersbaarheid: de hond weet nog steeds niet precies *wanneer* het commando en de stroomstoot gaan komen. Hij kan namelijk wel verband leggen met het commando, maar hij weet nog steeds niet wat de actie is die het commando over hem afroept. Dit kan immers van

alles zijn: de verkeerde kant opgaan, niet gaan zitten etc. Hij kan daardoor dus ook geen voorzorgsmaatregelen nemen. Hij bevindt zich in een soortgelijke situatie als wij zouden zijn wanneer we over straat lopen tussen heel veel auto's en weten dat op het moment dat een auto toetert, hij ons zal overrijden als we niet gauw opzij springen. Een weinig plezierige dus.

Het ervaren van voortdurende stress en angst tijdens een training die voor voorjager én hond een plezier zou moeten zijn, heeft ook nog het grote nadeel dat het leervermogen sterk afneemt. Alleen een hond die met plezier en zonder angst werkt, leert snel en gemakkelijk. De stroomband staat dus eerder een optimaal verlopende training in de weg, dan dat hij die bevordert. Bovendien loopt het welzijn van de hond ernstig gevaar, niet eens zozeer door de stroomband zelf, maar vooral door de voorjager of trainer die het knopje bedient.

Deel 3. Niets menselijks is ons vreemd.

De redenen waarom mensen met een stroomband gaan trainen kunnen heel verschillend zijn. Frustratie, omdat de hond eenmaal op afstand er steeds een heel eigen mening op na houdt. Angst, omdat men bang is dat de hond achter wild aanjakkend onder een auto zal komen. Wanhoop, omdat de hond op geen enkele andere methode reageert. Nieuwsgierigheid, omdat men wel eens wil weten hoe dat nou gaat en of het wel zo erg is als sommige mensen beweren. Hoop op succes, omdat een trainer of gerespecteerde voorjager er zulke goede resultaten mee boekt.

Veel mensen beginnen aan de stroomband met goede bedoelingen. Ze willen hun hond helemaal geen pijn doen en zijn ervan overtuigd dat ze bepaalde grenzen, waarbij het welzijn van hun hond geschaad wordt, echt niet zullen overschrijden. Toch zijn er wat vervelende psychologische principes die ongemerkt in de hand kunnen werken dat grenzen wel degelijk overschreden worden. We laten ons namelijk nogal gemakkelijk een rad voor de ogen draaien of sussen ons geweten.

Gevoeligheid voor succes.

Succes smaakt naar meer. Dat leerprincipe geldt niet alleen voor honden, maar ook voor mensen. Wie misschien na aanvankelijke aarzeling op het knopje heeft gedrukt en merkt dat zijn hond ophoudt met het ongewenste gedrag, wordt beloond. Zo wordt de voorjager operant geconditioneerd om de stroomband gemakkelijker te gaan gebruiken: Hoera, het werkt! Is het echt waar? Nog een keer proberen. Ja, het werkt echt. Geweldig zeg!

De vervelende bijwerking van succes is echter dat we ons gaan afsluiten voor andere methodes. Daarvan weten we immers niet zeker of ze werken, terwijl we dat van de beproefde methode wél weten. We kiezen dus liever voor de zekerheid van het succes. Bovendien zijn we geneigd de ogen te gaan sluiten voor de mindere kanten van de succesvolle methode. Het is net als bij een goed werkend medicijn waarvan we weten dat het ernstige bijwerkingen kan hebben: zolang we weinig last hebben van de bijwerkingen, blijven we het medicijn slikken. Omdat we zelf doorgaans weinig last hebben van de bijwerking van de stroomband – de schrik, pijn en stress vallen de hond ten deel – zijn we geneigd deze te bagatelliseren of te negeren.

Een klein voorbeeldje illustreert dat we gemakkelijk ons eigenbelang boven het welzijn van de hond stellen. Niet zo lang geleden kreeg ik te maken met een angstige hond die geen pas bij zijn baas vandaan durfde te zetten. Toen ik de baas erop wees, dat het leven voor de hond zo geen pretje was, haalde die zijn schouders op en zei: “Maar ik vind het wel gemakkelijk.” Nu was bij deze hond duidelijk te zien dat het leven hem zwaar viel, maar wat als je hond even later kwispelend het apport haalt? Dan laat je je toch zo in slaap sussen?

Overschatting van de eigen deskundigheid en vaardigheid.

De wetenschappers die het gebruik van de stroomband onderzochten stellen nogal eens: áls een stroomband dan toch ondanks alle mitsen en maren zo nodig moet worden gebruikt, dan alleen door een deskundige. Probleem is echter dat veel mensen die uitgelegd hebben gekregen hoe het apparaat werkt, zich al deskundig achten. Het lijkt immers alsof er niet zo heel veel aan te pas hoeft te komen om het apparaat succesvol te kunnen bedienen. In de praktijk valt dat echter tegen. Vooral als de band als correctiemiddel wordt gebruikt, zijn de juiste timing én de juiste interpretatie van het gedrag van de hond van wezenlijk belang. Het is precies deze combinatie die het zo moeilijk maakt.

Ik weet nog goed dat ik ooit met verbale correcties een einde heb trachten te maken aan het vreetgedrag van mijn Tasa, die alles at wat los en vast zat. Ik was helemaal gefixeerd op de juiste timing. De correctie moet namelijk uiterlijk binnen één seconde na het vergrijp komen om blijvend effect te hebben en liefst op het moment zelf. Als haar neus alleen al naar de grond ging, begon ik al te brullen. Ik geef toe: ik was toen al behoorlijk paranoia, maar dat zijn mensen die de stroomband als laatste redmiddel gebruiken vaak ook. Negen van de tien keer lag er natuurlijk helemaal niets te eten en wilde ze alleen maar even snuffelen. Een hond vergaart nu eenmaal informatie met zijn neus. Binnen de kortste keren waren zowel Tasa als ik zowat overspannen. En dat was alleen van het te pas en te onpas gebruiken van het woordje 'laat het'.

Omdat je bij een stroomband, uit oogpunt van timing, niet even rustig kunt kijken wat die hond nou eigenlijk precies doet, maar in een flits de beslissing moet nemen om op het knopje te drukken, maak je heel snel fouten. Ben je te vroeg of te laat, of druk je als de hond bij nader inzien niets verkeerd doet, dan heeft dat, zoals in de vorige afleveringen al is verteld, heel vervelende gevolgen, zowel voor de hond zelf als voor de training. En omdat een stroomband nu eenmaal een grote impact heeft, is het niet eenvoudig om alles weer goed te krijgen.

Ambitie en competitie.

Wanneer we heel graag een bepaald doel willen bereiken, zijn we geneigd concessies te doen en ons geweten tot stilzwijgen te dwingen. Heel veel trainingsproblemen kunnen opgelost worden met een time-out en het weer zorgvuldig opnieuw opbouwen van de training. Daar is geduld voor nodig. Maar dat is heel moeilijk als daardoor je seizoen naar de knoppen dreigt te gaan of het bijna bereikte doel net niet gehaald kan worden. Net als sporters naar de doping, grijpen we dan al snel naar sterkere middelen, zoals de stroomband. Ik heb in de jaren negentig in de hoogste regionen van de agility competitie gelopen en daarbij met eigen ogen gezien wat ambitie en competitie met mensen kan doen. U mag me geloven dat het welzijn van de hond daarbij gemakkelijk ondergesneeuwd kan raken. Ik weet ook nog heel goed hoe verschrikkelijk ik zelf baalde toen Tasa, terwijl ik er net heel goed voorstond, een diepe snee in haar voetzooltje opliep en ik wedstrijd na wedstrijd moest laten lopen, terwijl de rest maar punten vergaarde. Mij werd verteld hoe ik het pootje kon intapen, zodat ze er geen 'last' van zou hebben. Ik heb er serieus over gedacht. Ik wist dat Tasa, fanatiek als ze was, eenmaal in het parcours heel haar pijnlijke poot zou vergeten. Maar ik heb ook op tijd bedacht dat ik bezig was mezelf voor het lapje te houden. Erger nog: dat ik bezig was excuses te verzinnen voor iets waarvan ik wist dat het niet deugde.

Voor mensen die niet ambitieus zijn en nooit competitie lopen, is het misschien moeilijk voorstelbaar dat je overweegt om je hond aan dingen bloot te stellen die zijn welzijn kunnen schaden. Maar het is niet alleen ambitie om te willen winnen, maar ook het hele gedoe er om heen dat maakt dat iemand niet graag de wedstrijden of trainingen wil missen: het

wekelijks optrekken met de gezellige trainingsmaatjes; het aanzien en de status die je krijgt als je goed presteert; promotie naar een hogere klasse; de kansen die je wellicht krijgt om mee te doen aan evenementen met allure, zoals de Nimrod of een veldwedstrijd in het buitenland. Succes opent deuren. En die hond? Ach, die kan niet praten en is vaak nog fanatieker dan jij. Dan denk je toch al gauw dat die het niet zo erg vindt?

Groepscultuur en groepsconformisme

De bovengenoemde redenen om bij een bepaalde trainingsgroep te willen blijven – gezelligheid, status, ambitie, kansen vergroten – bepalen ook dat iemand niet snel ingaat tegen iets dat in de groep gewoon gevonden wordt, maar zich juist aanpast aan de groepscultuur. Nu trekken geweren en jacht ook nogal eens mensen aan die niet kinderachtig zijn en uitmunten in machogedrag en gespierde taal. Zijn er meerdere van dit soort mensen in een jachtrainingsgroep, dan bepalen zij al snel de toon. Er ontstaat een groepscultuur, waarbij er weinig ruimte is voor nuance en de nadruk al gauw komt te liggen op machtsvertoon. “We zullen uw hond dat wel even afleren, mevrouwetje”. Wie protesteert wordt daar al snel weggezet als ‘watje’ en komt onderaan de pikorde te staan. Geen prettige plek voor iemand die graag mee wil op jacht. Vandaar dat mensen die bij een groep willen blijven, zich meestal aanpassen omdat zij niet willen onderdoen voor de anderen of op zijn minst hun mond houden. Aangezien het jachthondenwereldje nogal klein is – je komt elkaar overal tegen – beperkt deze neiging tot groepsconformisme zich vaak niet alleen maar tot een trainingsgroepje.

Gevoeligheid voor autoriteit: het Milgram Experiment

Wanneer we vastlopen in de training en iemand met autoriteit, zoals een succesvolle trainer of vooraanstaande voorjager, vertelt dat je het probleem kan oplossen met behulp van een stroomband en dat het van belang is om door te zetten, dan zijn we nog sneller geneigd om veel verder te gaan dan we misschien willen.

Mensen zijn kuddedieren en gevoelig voor autoriteit, veel meer dan we zelf denken. Met een serie geruchtmakende experimenten aan de Yale universiteit toonde de psycholoog Stanley Milgram in de jaren zestig aan dat zeer veel mensen bereid zijn om andere mensen een zeer hoge stroomstoot toe te dienen als hen verteld wordt dat dit noodzakelijk is.

Bij de experimenten werd een proefpersoon wijsgemaakt dat hij meewerkte aan een onderzoek om het leervermogen te verbeteren. Hij kreeg via een in scène gezette loting de rol van ‘leraar’ toebedeeld. Een andere proefpersoon – in werkelijkheid een acteur – kreeg de rol van ‘leerling’. De ‘leraar’ moest de ‘leerling’ synoniemen van bepaalde woorden leren, waartoe hij de ‘leerling’ eerst een lijst van woordparen voorlas die deze moest onthouden. De ‘leerling’ moest vervolgens bij ieder woord voor het bijbehorende woord een keuze maken uit vier antwoorden met behulp van een druktoets. Gaf de ‘leerling’ het foute antwoord, dan moest de ‘leraar’ hem een stroomstoot toedienen via een generator. Men begon met 45 volt en bij ieder fout antwoord moest het voltage met 15 volt worden verhoogd. (In werkelijkheid werden er geen echte stroomstoten toegediend, maar de ‘leraar’ wist niet beter dan van wel). Voor aanvang van het experiment kreeg de ‘leraar’ via het apparaat zelf een – echte – 45V stroomstoot toegediend zodat hij zou weten wat de ‘leerling’ zou voelen. ‘Leraar’ en ‘leerling’ werden vervolgens in aparte ruimtes geplaatst: ze konden elkaar niet zien, maar wel horen. Onder toezicht van de ‘onderzoeker’, gespeeld door een autoritair ogende man in een witte jas, begon men aan het experiment.

Vanaf 135 volt begon de ‘leerling’ steeds meer kreten van pijn te geven en te roepen dat hij niet verder wilde. Wanneer de ‘leraren’ vervolgens twijfels kregen, werden ze door de

‘onderzoeker’ gerustgesteld en verteld dat ze in het belang van het onderzoek door moesten gaan. Bij 300V kwam er geen enkele respons meer van de ‘leerling’. Als de ‘leraren’ vervolgens aan de onderzoeker vertwijfeld vroegen of het echt geen kwaad kon en wat ze moesten doen, zei deze dat de ‘leerling’ geen blijvende schade zou ondervinden en dat ze het voltage moesten verhogen. Alleen als de ‘leraar’ na vier achtereenvolgende aanmaningen om toch door te gaan, weigerde om het experiment voort te zetten, werd het beëindigd.

Voor Milgram met zijn experimenten begon, vroeg hij studenten en collega’s tot hoever zij dachten dat de proefpersonen zouden gaan. Iedereen dacht dat slechts 1,2 % bereid zou zijn om tot de maximale, dodelijk geachte 450V te gaan. In werkelijkheid bleek maar liefst 65% van de proefpersonen, ondanks het ‘gevaar’ signaal op de generator bereid te zijn om door te gaan tot 450V. Daarbij hadden de proefpersonen weliswaar hevige twijfels en allerlei gewetensbezwaren. Bovendien waren ze meestal bijzonder nerveus. Toch gingen ze door !!

Het Milgram Experiment is vele malen herhaald, ook door andere onderzoekers die nauwelijks konden geloven dat zoveel mensen zó ver gaan wanneer een man in een witte jas ze daartoe aanspoort. Steeds echter met dezelfde uitkomst. Recentelijk nog herhaalde de Britse illusionist Derren Brown het experiment in zijn televisieprogramma *Mind Control*. De uitkomst? 50 % van de mensen ging door tot het uiterste. En over de andere 50% hoeven we ons ook geen illusies te maken: die stopten meestal pas bij de 250-300 volt.

Omdat ze wilden uitsluiten dat de proefpersonen toch zouden merken dat de ‘leerling’ maar deed alsof, deden Charles Sheridan and Richard King het experiment over – dit keer met echte stroomstoten – met een schattige wollebollige puppy. Hoewel ze ervoor zorgden dat de puppy geen dodelijke stroomstoten kon krijgen, leverde het hoogste niveau een onafgebroken gejammer en gejammer op. Hoewel sommige proefpersonen duidelijk ontzet en soms zelfs in tranen waren, gingen 20 van de 26 proefpersonen (77%) door tot het hoogste niveau. Opmerkelijk was daarbij dat alle vrouwen tot het uiterste gingen.

Niet inzien of toe willen geven van eigen tekortkomingen.

Ik heb in de loop der jaren al heel wat honden ‘aangepakt’ zien worden. Soms uit frustratie en onmacht, maar vaker nog omdat de hond de voorjager ‘in de maling’ zou nemen. Naar mijn mening lag in het grootste deel van de gevallen de oorzaak van wat de hond fout deed niet bij de hond, maar bij de voorjager of – indirect – bij de trainer. Bij de voorjager ging het vaak om verkeerde timing, onvoldoende kennis van de leerprincipes, gebrek aan geduld, onhandigheid, tegenstrijdige verbale en non-verbale commando’s of het niet kunnen lezen van de hond. Bij de jachttrainers om het verkeerd uitzetten van een proef, het niet goed controleren van de windrichting en luchtstromen, onvoldoende rekening houden met de gesteldheid van het terrein of de positie van de hond (die bijvoorbeeld onvoldoende zicht had), onduidelijke of onvoldoende uitleg aan de voorjager, verkeerde lesopbouw, overvragen van de hond, overschatting van de kunde van de voorjager en onvoldoende kennis van hondengedrag. Honden die bij nader inzien buiten het zicht van voorjager of jachttrainer een onaangename ervaring op hebben gedaan en daardoor geen vertrouwen meer hebben, worden regelmatig beschuldigd van ‘sabotage’ en werkweigering.

Soms denken we domweg niet na, soms missen we kennis en inzicht, en fouten maken we allemaal. Er ligt echter ook altijd een ander gevaar op de loer. In een groep en helemaal als we voor de groep staan als trainer, als autoriteit of als ‘deskundige’, zijn we uit angst voor gezichtsverlies en verlies aan autoriteit nogal eens geneigd om onze fouten te verdoezelen en de schuld bij een ander te leggen. En wie is daarvoor de eerste kandidaat? Juist, de hond.

Er is niets mis met prestatie, met streven naar perfectie. Het verschaft vaak juist duidelijkheid voor de hond en voorkomt gerommel. Maar die weg kan ook op een andere manier bewandeld worden, zonder stroomband-gebruik.

Deel 4. Een kwestie van ethiek.

Voor een hond met jachtpassie is jagen het leukste wat er is. Fysiek staat hij op scherp, hij is 100% geconcentreerd, alles is gericht op het vangen van de prooi. Dat maakt het moeilijk om tot hem door te dringen als hij eenmaal uit gestuurd is op een apport. Het is net als dat u naar een reuze spannende film zit te kijken en iemand steekt zijn hoofd om de hoek van de deur en zegt wat tegen u. De kans is groot dat u amper hoort wat er gezegd wordt en pas later reageert: "Eh.... Zei je wat?"

Mensen die hun hond met een stroomband trainen, voeren dan ook vaak aan dat het de enige manier is om een passievolle hond op afstand snel te laten reageren en in de hand te houden. Een beloning werkt volgens hen niet. "Je denkt toch niet dat mijn hond in een brokje is geïnteresseerd?" wordt er dan geschamperd.

Als je het zó stelt hebben deze mensen natuurlijk helemaal gelijk. Een correctie, in de vorm van iets dat pijn of angst veroorzaakt, is bijzonder effectief om (ongewenst) gedrag te doen stoppen. Een schamel brokje kan daar niet tegenop. Als iemand net op punt staat de lotto te winnen en je gaat voor zijn neus met een tientje staan zwaaien, dan krijg je echt zijn aandacht niet. Als je hem een harde schop geeft waarschijnlijk wel. Wie bovendien blijft steken in de gedachte 'beloning = brokje' heeft nog een wereld te ontdekken. Wanneer je namelijk zorgt voor een goede, geleidelijke opbouw en de juiste toepassing van de leerprincipes van beloning en correctie dan heb je echt geen stroomband nodig om tot goede prestaties te komen. Het is echter vele malen moeilijker dan het klinkt. Daarom hieronder wat tips.

Opbouw.

'Een training opbouwen' betekent dat je pas een stapje verder mag gaan als de hond iets volledig begrijpt en onder alle omstandigheden beheerst. Als je dat zegt, dan knikt iedereen altijd ijverig van 'ja natuurlijk'. Toch is dit waar het vaak misgaat, omdat we te snel aannemen dat een hond iets beheerst of begrijpt.

Honden leren doorgaans situationeel. Dat wil zeggen dat ze uit de *situatie* afleiden wat er van ze verwacht wordt. Wij denken echter al gauw dat een hond de betekenis van ons *verbale commando* begrijpt, omdat de hond bijvoorbeeld een dummy gaat zoeken als we voor de bosrand staan en 'zoek apport' zeggen. Wij denken dan dat de hond begrijpt dat '*zoek apport*' betekent dat hij een dummy moet gaan *zoeken*. De hond kent het verbale commando echter vaak helemaal niet als dusdanig en 'begrijpt' het alleen uit de situationele context. Zo is het commando 'zoek apport' voor de meeste honden niet meer dan een startsein ('je mag gaan'). Dat hij een dummy moet gaan zoeken, leidt hij af uit bijvoorbeeld het ontbreken van een opgooier en het feit dat hij voor de bosrand wordt neergezet. Zet uw hond maar eens in het winkelcentrum neer en zeg 'zoek apport'. Dikke kans dat hij u in opperste verbazing aankijkt. Of geef de zoek-zoek-zoek-fluit terwijl hij rustig voor u zit na het terugbrengen van de dummy. Gaat zijn neus gelijk naar de grond? Waarschijnlijk niet.

Omdat honden zo verschrikkelijk goed zijn in het afleiden wat de bedoeling is uit allerlei omstandigheden - zoals de lichaamstaal van de voorjager, het gebruik van hulpvoorwerpen, posities van helpers of geweren en de aard van het terrein - blijft een dergelijke communicatiestoornis vaak lange tijd onopgemerkt. De voorjager wordt immers steeds bevestigd in het idee dat de hond hem begrijpt, omdat de hond doet wat van hem

verwacht wordt. Wanneer de hond van het ene moment op het andere een commando niet meer goed opvolgt - zonder dat er sprake is van een traumatische ervaring - dan komt het meestal omdat de hond de situationele context niet kent. Hij kan niet uit de context afleiden wat de bedoeling is. Afhankelijk van zijn karakter, kan de hond vervolgens blokkeren omdat hij bang is wat verkeerd te doen of gaan vragen in de hoop meer aanwijzingen te krijgen. Hij kan ook iets zomaar proberen, omdat dat vaak ook meer aanwijzingen van de voorjager oplevert. Dit ‘experimenteren’ van de hond kan voor heel veel ellende zorgen, omdat de voorjager dit weer niet begrijpt. Hij denkt al gauw dat er sprake is van bewuste onwil, dat de hond de boel besodemietert. Hij wordt boos en bestraft de hond, die vervolgens niet begrijpt waarom. De eerste stap in de richting van een neerwaartse trainingsspiraal is genomen.

Een goede voorjager probeert dan ook regelmatig uit of de hond echt wel begrijpt wat hem wordt verteld. Hij gaat pas een stap verder als de hond in de meest uiteenlopende omstandigheden het commando vlekkeloos uitvoert. En als blijkt dat zijn hond hem niet (meer) begrijpt, gaat hij terug tot de stap waar de hond nog geen problemen had. Dat kan soms wel eens heel ver zijn en dit schijnt voor voorjagers ook wel eens moeilijk te volgen te zijn. Ik herinner me althans nog levendig een voorjager, die zei: “Maar dat doen we zo toch alleen bij pups. Dit is een volwassen hond. Die wéét dat toch!” Nou, nee dus.

Voorkómen dat de hond de fout in gaat

Bij een goede opbouw hoort ook het voorkómen dat de hond de gelegenheid krijgt om de verkeerde dingen aan te leren. Ook dit klinkt iedereen waarschijnlijk erg bekend in de oren.

Voor de meeste mensen zijn in de praktijk echter ‘een hond meenemen op jachtraining’ en ‘een hond meenemen voor een wandeling’ heel verschillende dingen. Bij de jachtraining is de hond op ‘les’ en bij de wandeling is hij ‘vrij’. Zij vergeten daarbij dat de hond aldoor leert van de dingen die hij doet. Als een hond tijdens de wandeling onbepert in het bos geurtjes mag volgen, leert hij dat hij in aanwezigheid van zijn voorjager zijn eigen gang kan gaan. Als de kinderen met hem ballen gaan gooien, leert hij dat hij zonder wachten achter iets aan mag rennen. Deze dingen worden dan in het systeem van de hond geprogrammeerd en komen tot uiting op het moment dat hij door een onbekende context of door onhandigheid van de voorjager niet kan ‘weten’ wat van hem verwacht wordt: zelfstandig jagen (‘voor zichzelf bezig zijn’) of onder leiding van de voorjager jagen, niet wachten met actie (‘inspringen’) of wel wachten met actie. Weliswaar leren de meeste honden op den duur dat ze bij de jachtraining minder mogen dan bij een wandeling of een spel, maar dat is meestal omdat ze dan weer met een (stem)correctie is afgeleerd wat ze tussendoor per ongeluk is aangeleerd.

Wie dus zijn hond tot in de perfectie wil trainen, moet altijd bezig zijn met te voorkomen dat de hond terloops verkeerde dingen leert. Dat wil niet zeggen dat een hond niet meer lekker vrij mag lopen, maar wel dat je er voortdurend een oog op houdt, zodat je gelijk kunt ingrijpen. De meeste honden die tijdens een wandeling gaan lopen jagen zijn honden van mensen die ofwel zelf meerdere honden hebben en die tegelijkertijd uitlaten, ofwel mensen die samen met iemand anders gaan wandelen en dan gezellig met elkaar lopen te keuvelen. Door de concurrentie van andere honden gecombineerd met de wetenschap dat die baas het niet allemaal haarscherp in de gaten houdt en bovendien onderweg niets ‘leuks’ doet, gaan veel passievolle honden zich dan maar zelf vermaken met jagen. Als een hond daarbij succes heeft – hij komt een vers spoor tegen of ziet een konijn dat wegrent - dan is dat zo leuk dat het gedrag snel toeneemt en, voor de baas het weet, heeft hij een hond waar hij - letterlijk - naar kan fluiten.

De remedie is heel simpel: de hond apart uitlaten en onderweg leuke dingen met hem doen (een apportje hier, een zoekspelletje daar). Honden kiezen dan al snel eieren voor hun

geld. Hoe vaker een hond achter een haas of ree aangaat, hoe sneller hij leert dat hij die toch niet te pakken krijgt en energie aan het verspillen is. Daarom zie je bij vrijwel alle honden dat het achter iets aan jakkeren vanzelf minder wordt. Op den duur rennen ze wel er even achter aan voor de lol, maar ze komen al snel weer terug, als er tenminste bij de baas ook wat leuks te beleven is. Als je dus zodra de hond terugkomt iets met hem doet wat hij erg leuk vindt, dan komt hij steeds sneller. Helaas is dat voor veel eigenaars te veel moeite.

Goed toepassen van de leerprincipes.

Veel voorjagers denken dat ‘belonen’ een synoniem is voor ‘er een brokje in douwen’. Mensen die verteld is dat ze hun hond moeten belonen, zie je na afloop van de oefening braaf iets lekkers uit hun broekzak halen en dat aan de hond geven. Met het conditioneren van gedrag heeft dat echter weinig te maken. Het is voor de hond vaak niet meer dan een ‘we zijn klaar’ signaal.

De gedragsleer kent twee belangrijke leerprincipes: bekrachtiging (beloning) en correctie. Bij een beloning neemt het gedrag toe – het wordt sterker - vandaar dat men officieel spreekt over ‘bekrachtiging’. Er zijn twee manieren om het (gewenste) gedrag te doen toenemen. Bij een positieve bekrachtiging dient men de hond iets prettigs tóe, waardoor hij het gewenste gedrag gaat herhalen: het levert hem namelijk wat op. Bij een negatieve bekrachtiging neemt men iets onprettigs voor de hond wég, waardoor hij zich zo opgelucht voelt dat hij het (gewenste) gedrag gaat herhalen om te zorgen dat het akeligs wegblijft. Beloning werkt dus altijd motiverend voor de hond en ook de snelheid waarmee een hond iets doet, neemt toe.

Bij een correctie neemt het (ongewenste) gedrag af of komt tot stilstand. Ook hier zijn er twee manieren om dat voor elkaar te krijgen. Positieve correctie, waarbij men iets onaangenaams tóedient dat het ongewenste gedrag stopt en negatieve correctie dat iets prettigs wégneemt, waardoor de hond geen reden meer heeft om zijn (ongewenste) gedrag voort te zetten. Correctie werkt dus altijd démotiverend en de snelheid waarmee een hond iets doet, neemt af. Vandaar dat uw hond alleen maar langzamer gaat lopen of zelfs liever helemaal niet meer komt, als u woedend staat te toeteren: “En nou kom je HIER”. U corrigeert hem voor het hier komen en dus neemt het (in dit geval gewenste) gedrag af.

Zoals ik in de voorafgaande afleveringen heb uiteengezet, ligt bij stroomband-training de nadruk op de positieve correctie – men dient de stroomstoot toe op het moment dat de hond iets verkeerd doet, zoals bijvoorbeeld inspringen – en de negatieve beloning – men houdt op de stroom toe te dienen als de hond doet wat hem gezegd wordt, zoals bijvoorbeeld in een rechte lijn hier komen. Hetzelfde kan men echter bereiken met de tegenovergestelde leerprincipes: positieve beloning en negatieve correctie.

Positieve beloning en negatieve correctie.

Positieve beloning heeft met de positieve correctie gemeen dat de juiste timing –binnen één seconde - ongelofelijk belangrijk is, omdat de hond de beloning associeert met het direct voorafgaande gedrag. Dit belang van de timing schijnt menig voorjager te ontgaan. Als je je hond eerst laat zitten voor je hem beloont bij het hier komen, beloon je het gaan zitten, niet het hier komen. De hond gaat steeds sneller zitten, maar hij gaat er niet sneller van hier komen. Hetzelfde geldt als je je hond na het 2 minuten afliggen eerst laten zitten voor je hem beloont. Je bereikt er alleen maar mee dat een goed gemotiveerde hond alvast gaat zitten als je eraan komt. Wil je dat hij blijft liggen, dan moet je hem belonen terwijl hij nog ligt.

Verder moet een beloning wel een echte belóning zijn. Het moet leuker zijn dan al het andere wat hij aan het doen is en liefst ook iets van gelijke orde zijn. Voor een hond die graag

ergens achteraan rent (een konijn bijvoorbeeld) is een voor zijn neus weggooid bal of een – zoals Anke Bogaerts ze noemt - ‘happy dummy’ als beloning helemaal het einde. Iets lekkers - en dan zou het ook echt iets heel lekkers moeten zijn , niet zijn dagelijkse brokken – is minder geschikt, omdat je voor eten rustig en ontspannen moet zijn om het te waarderen. Datzelfde geldt voor een knuffel. De meeste jachthonden zijn daar meestal niet zo in geïnteresseerd als ze aan het werk zijn of gewoon lekker buiten rennen, zelfs niet als ze thuis heel erg van eten of knuffelen houden. Ze moeten eerst hun energie kwijt. Wil je echter rust inbouwen (blijven zitten of liggen, niet inspringen, goed volgen) dan kan iets erg lekkers daar weer wel bij helpen om de aandacht van de hond vast te houden.

Negatieve correctie wordt ook heel vaak in jachttraining toegepast, zij het vaak niet zo bewust, maar meer omdat men het zo geleerd heeft van een trainer. Het komt er eigenlijk op neer dat je ervoor zorgt dat de hond geen succes heeft met de dingen waarvan je niet wilt dat hij ze doet. Als een hond inspringt en de dummy pakt, heeft hij succes. Hij beloont zichzelf en het gedrag neemt dus toe. Als je hond jou naar de inzetplek sleurt en je laat hem vervolgens apporteren, dan heeft hij succes. Hij gaat dus steeds harder trekken als je naar de inzetplek loopt. Door hem negatief te corrigeren - zorgen dat de dummy wordt weggepakt voor de hond hem kan pakken, weer weglopen van de inzetplek en de hond NOOIT laten apporteren als hij aan de lijn trekt of niet op de voorjager let – neemt het verkeerde gedrag af. OK, het kost flink wat tijd en het kan zijn dat de hond een hele training niets apporteert, maar het werkt uitstekend. Door bewust verleidingen in te bouwen - zo dat de hond geen succes kan hebben als hij zich laat verleiden – leer je hem dat hij alleen succes heeft als hij op jou let, doet wat jij zegt en de richting aanneemt die jij aangeeft.

Een kwestie van ethiek.

Trainen met stroombanden is een bewuste keuze of zou dat moeten zijn. Zoals eerder gezegd: de resultaten kunnen spectaculair zijn. Daarvoor heb je wel talent en inzicht nodig. Je moet precies weten wat je doet. Zelf denk ik daarbij: als je zo talentvol bent, dan kun je het ook zonder stroomband af. Als je niet zo veel talent hebt of maar wat aanknoeit kunnen de gevolgen van stroomband-gebruik desastreus zijn: je kunt er een angstige, volledig verknipte of zelfs agressieve hond van krijgen. Het welzijn van de hond kan ernstig worden aangetast door het hoge stressgehalte. Doordat het dagen duurt eer het cortisol-gehalte weer tot een normaal niveau is gedaald, is het cortisol-gehalte van een hond waarmee twee maal per week met een stroomband wordt getraind permanent verhoogd. Dat brengt grote gezondheidsrisico's met zich mee.

Toen ik mijn hoogbejaarde moeder, die helemaal niets met honden heeft, vertelde van het trainen met een stroomband, riep ze uit: “Maar je hebt toch een vertrouwensband met zo'n beest. Dan doe je dat toch niet?” Veel voorjagers gebruiken de band, juist omdat ze denken dat de hond niet weet dat de voorjager het knopje bedient. Ze denken dat de vertrouwensband niet geschaad wordt. Een illusie, want de hond blijkt dat dus wel te weten. Maar zelfs al zou dat niet zo zijn, beschaam je dan niet net zo goed dat vertrouwen van die hond die voor zijn welzijn van jou afhankelijk is?

Ik denk dat iedere voorjager die het gebruik van een stroomband voor training overweegt, zichzelf een aantal vragen zou moeten stellen.

- Heb ik voldoende kennis en inzicht om zeker te weten dat ik geen fouten maak bij de training?
- Kan het aan mij (of mijn trainer) liggen dat de hond niet zo goed presteert?
- Is dit eerlijk tegenover mijn hond?

- Ben ik bereid mijn hond pijn en angst te bezorgen?
- Waarvoor doe ik dit?
- Wat wil ik precies bereiken?

Wie die vragen beantwoordt, weet welk doel het middel heiligt en of dat doel het middel heiligt.

Literatuur:

Grandin T & Deesing, M. (2002) Distress in animals: Is it Fear, Pain or Physical stress? *American Board of Veterinary Practitioners- Symposium 2002*.

Milgram, S. (1974), *Obedience to Authority: An Experimental View* (New York).

Overall, K.L. (2007) Why electric shock is not behavioural modification, *Journal of Veterinary Behaviour Clinical Applications and research* 2, (1)1-4

Schalke, E., Stichnot, J., Ott. S.& Jones-Baade, R. (2007) Clinical signs caused by the use of the electric training collars on dogs in everyday life situations, *Applied Animal Behaviour Science* 105, 369-380.

Schilder, M. & Van der Borg, J. (2004) Training dogs with the help of the shock collar: short and long term behavioural effects. *Applied Animal Behaviour Science* 85, 319-334.

Sheridan C. & King, R. (1972), Obedience to Authority with An Authentic Victim, *Proceedings of the American Psychological Association*, 80, 165-166.

Opnames van Derren Browns programma zijn te zien op YouTube:

www.youtube.com/watch?v=y6GxIuljT3w